

Nr 50.

Av herr **Berglund**, om förstärkning av arbetskrafterna å socialstyrelsens tredje byrå.

Det torde icke hava undgått mångas uppmärksamhet, att inom den av staten understödda sjukkasserörelsen, särskilt under den senare tiden, en del med den ekonomiska förvaltningen sysselsatta personer på ett uppseendeväckande sätt brutit i sina åligganden, och däribland sådana målsmän för denna rörelse av vilka man icke väntat något dylikt.

Man frågar sig givetvis: vad kan anledningen vara till berörda missförhållande? Svaret kan måhända kortast givas med uttrycket: den över sjukkassornas förvaltning utövade kontrollen är ej tillräckligt effektiv.

Detta gäller icke mindre tillsynsmyndighetens över sjukkassaväsendet i riket, socialstyrelsens sjukkassebyrå, möjlighet att övervaka och kontrollera sjukkassornas verksamhet än även kassornas av sina egna revisorer verkställd granskning, rörande vilket sistnämnda förhållande jag kommer att närmare utveckla i särskild motion, varigenom jag för riksdagen framlägger förslag till ändring i sjukkasselagen för åstadkommande av en effektivare lokal revision av de registrerade sjukkassorna.

Den av staten över kassorna utövade kontrollen sker genom tillsynsmyndigheten. Intill år 1913 var kommerskollegium tillsynsmyndighet, från och med vilket års början uppdraget övergick till socialstyrelsen, som alltjämt innehar detsamma.

Fastän den arbetsbörda, som åvilade den under kommerskollegium varande sjukkassebyrån får anses väsentligen mindre än den, som åligger den nuvarande sjukkassebyrån, har den sistnämnda alltifrån dess tillkomst 1913 varit sämre lottad på arbetskrafter än den förra.

Nu förhåller det sig emellertid så, att det jämlikt 93 § sjukkasselagen »tillkommer tillsynsmyndighet att övervaka, att sjukkassas verksamhet står i överensstämmelse med denna lag och kassans stadgar ävensom i övrigt utövas på ändamålsenligt sätt». Detta övervakande förutsättes skola ske dels på ämbetsrummet, men dels även lokalt *d. v. s. inom själva sjukkassorna*. I sistnämnda hänseende föreskrives i 91 § sjukkasselagen, att »sjukkassas styrelse vare pliktig ej mindre att när

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 19 häft. (Nr 48—51.) 2

som hälst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera kassans medel samt granska kassans räkenskaper och övriga handlingar än även att lämna dem tillträde till sjukkassesammanträde.»

Av Kungl. Maj:ts proposition (nr 203) den 29 april 1910 — i samband med proposition (nr 204) samma dag med förslag till lag om sjukkassor — framgår, vilken *väsentlig betydelse*, som fästes just vid denna tillsynsmyndighetens inspektions (eller revisions) befogenhet.

Bestämmelsen därom i lagen har dock tyvärr ända in på de allra sista åren kommit att stå tillbaka, och det är just att befara, att samma förhållande blir bestående därest ej åtgärder i tid vidtagas.

Under tiden från den nuvarande sjukkassebyråns tillkomst, d. v. s. under i det närmaste ett decennium, hava allenast ett 30-tal sjukkassor eller lokalavdelningar av dessa underkastats mer eller mindre ingående lokal kontroll från byråns sida. Av angivna förrättningar komma emellertid ej mindre än cirka 20 på tiden efter den 1 juli 1921, då en tillfällig förbättring vanns i sjukkassebyråns organisation. Kungl. Maj:t beviljade nämligen medel till en extra sekreteraretjänst å byrån räknat från och med den 1 juli angivna år, och kunde genom beviljande av nya medel jämväl för första halvåret 1922 angivna organisation i sak upprätthållas. Sedermera ha visserligen medel ytterligare beviljats »till inspektion av sjukkassors fonder och räkenskaper», men till så ringa belopp, att den ovanberörda tillfälliga organisationen icke kunnat upprätthållas och därmed ej heller den fortlöpande inspektionen av sjukkassorna, vilken, såsom ovan antytts, inleddes efter den 1 juli 1921.

Detta är allvarligen att beklaga.

Så gott som alla de i dagspressen omförmälda fall av oegentligheter hava avslöjats vid av tillsynsmyndigheten företagna lokala inspektioner av registrerade sjukkassor. Givetvis hava dessa inspektioner i de flesta fall företagits i sådana fall, där sjukkassebyrån blivit underkunnig om eller kunnat misstänka, att icke allt stod rätt till.

Det är emellertid icke dess mindre sant, att inom hälften av de ovannämnda 20 undersökta kassorna konstaterats förfalskningar och förskingringar från icke mindre än elva sjukkassefunktionärens sida, i vilket samband erinras om förskingringarna i den stora sjuk- och begravningskassan Ålderdomsförbundet, som frånhändes nära en halv miljon kronor. Det är mig i alla fall långt ifrån att vilja påstå, att sjukkasserörelsen skulle vara särskilt genomträngd av ett moraliskt förfall. Detta torde rörelsen genom allt det goda den själv uträttat i samhället under sin långa verksamhet till fullo borga för. Och ehuru förenämnda oegentligheter beklagligt nog inträffat, förfogar sjukkasserörelsen dock över så

många både dugande och redbara krafter i sin tjänst, som intet ha att riskera och säkert ej heller ha något emot den permanenta och effektivare kontroll, som kan anses av behovet påkallad. Därför måste förhindras, att de tendenser till det sämre, som på senare tiden framträtt, få vidare utveckla sig. Bäst att hindra faran, så att säga, i sin linda.

Utom att tillsynsmyndigheten, på sätt ovan relaterats, vidtagit nödvändiga åtgärder, medförde den strängare kontrollen från myndighetens sida, enligt vad jag å sjukkassebyrån inhämtat, minskning i ansökt statsbidrag bland annat för en kassa med 2,213 kronor 25 öre, för en med 5,599 kronor 45 öre, för en med 5,845 kronor 70 öre, för en med 6,897 kronor 50 öre, varförutom en kassa gått förlustig statsbidrag helt och hållet, beräknad till 43,312 kronor 35 öre o. s. v.

De givna exemplen torde tillräckligt visa nödvändigheten av en effektivare kontroll från tillsynsmyndighetens sida över sjukkassorna. Det allmänna bidrager med så avsevärda belopp till desamma, att staten måste giva åtminstone något så när nöjaktiga garantier för att bidragen bliva på rätt sätt använda. Att för ett gott ändamål utgiva miljontals kronor, men icke kosta på några tusen till bättre kontroll av deras användning, anser jag icke förenat med god hushållning. Att tillsynsmyndigheten beaktat detta, framgår av dess upprepade framställningar hos Kungl. Maj:t i ämnet, nu senast i underdånig skrivelse den 27 september 1922 rörande dess anslagsäskande för budgetåret 1923—1924. Då på grund av nuvarande förhållanden någon proposition i frågan icke läres föreläggas riksdagen, har emellertid jag, som, i egenskap av en bland ledarna för Sveriges allmänna sjukkasseförbund, med ett medlemsantal av omkring 420,000, till fullo insett risken av en sparsamhet, som ej medger en statsinstitution att förfoga över så mycket arbetskraft, att åtminstone den nödvändigaste kontroll kan upprätthållas, velat föra denna fråga inför riksdagen.

Det arbete, som utföres å sjukkassebyrån, hänför sig till något ständigt aktuellt och levande, som fordrar en oavlätlig uppmärksamhet och tillsyn. Med sjukkasserörelsens alltjämt fortskridande utveckling, har den över rörelsen utövade kontrollen icke hållit jämna steg. För att råda bot mot olägenheterna kunna måhända finnas flera utvägar. Då emellertid en redan är försökt — den av tillsynsmyndigheten framlagda — och då densamma, den korta tid den varade, visat sig synnerligen effektiv, och som den därtill blir billig, anser jag, att den bör fortsättas.

Sociala rådets sektion för sjukkasseeväsen (sjukkassenämnden), varav jag är ledamot, gjorde den 23 september 1922 följande uttalande i frågan:

»Med stöd av särskilt de senare årens erfarenheter uttalar sektionen såsom sin mening, att en effektiv tillsyn över sjukkassornas räkenskaper och förvaltning är av behovet påkallad. För att dylik kontroll må bliva möjlig, bör sjukkassebyrån sättas i tillfälle att i högre grad än vad hittills varit möjligt ägna sin uppmärksamhet åt den jämlikt 93 § sjukkasselagen tillsynsmyndigheten åliggande skyldighet att övervaka sjukkassornas verksamhet.»

Enligt den föreställning jag och flere sjukkassemän med mig, särskilt sjukkasseförbundets verkställande utskotts ledamöter, vilkas mening jag inhämtat, bildat oss om saken bör sjukkassebyrån sättas i tillfälle att på ett mer nöjaktigt sätt övervaka och kontrollera sjukkassornas förvaltning än som hittills kunnat ske på grund av bristande arbetskrafter.

Det torde dessutom vara fullt i sin ordning, att förvaltare av sjukkassornas ekonomi handhava sina uppdrag under känslan av, att staten är i tillfälle att effektivt kontrollera dem.

Under det att i Danmark *varje* godkänd sjukkassa, — deras antal uppgick år 1920 till 1,548 — *dels årligen* revideras å sjukkasseinspektoratet på grundval av dit insända handlingar ävensom *periodvis* därstädes underkastas en ingående kontroll av infordrade räkenskaper, dels ock *minst vart femte år* undergår en grundlig lokalrevision, saknas, kan man säga, praktiskt taget en motsvarande kontroll över de i Sverige registrerade sjukkassorna. Av dessa, som för närvarande — fortsättningskassorna inberäknade — uppgå till 1,318, ha endast ett fåtal undergått en revision i lagens mening.

Till ytterligare jämförelse mellan svenska och danska förhållanden må meddelas, att då det danska sjukkasseinspektoratet har till sitt förfogande ett 20-tal manliga och 12 kvinnliga tjänstemän och dessutom 2 å 3 av staten avlönade revisorer, har den svenska sjukkassebyrån till sitt förfogande allenast 3 ordinarie tjänstemän och 4 amanuenser samt 8 kvinnliga biträden.

På grund av vad jag här ovan anfört hemställes,

att riksdagen måtte bevilja medel till inrättande av ytterligare en sekreteraretjänst å socialstyrelsens tredje byrå, vars innehavare skall hava till huvudsaklig uppgift att företaga inspektioner av sjukkassor.

Stockholm den 20 januari 1923.

J. E. Berglund.